

A mintegy 1,5 m-nyi újkori feltöltés alatt három melléklet nélküli sír, illetve töredéke került elő, keltezésük bizonytalanul a késő római korra tehető.

Alattuk átégett betöltésű római településréteget figyeltünk meg, belőlük viszonylag nagyszámú terra sigillata töredék és más 2–3. századra keltezhető kerámiatöredék került felszínre.

A legmélyebben fekvő jelenségek között megfigyeltünk egy már tavaly a szomszédos telken észlelt K–Ny irányú római árkot, valamint egy melléklet nélküli kora római csecsemő csontvázas sírját. A feltárás legjelentősebb jelensége egy helyben égetett sír volt a szelvény ÉNy-i sarkában. A sekély hamvasztógödörbe az elnagyolt égetés után gödröt ástak, és ebbe egy urnában összegyűjtve helyezték a nagyobb csontokat egy illatszeres üveg kíséretében. Az égetés helyét ezután egy kisebb földhalommal fedték be, amelynek rétegeit a szelvény metszetalában el tudtuk különíteni.

BÍRÓ SZILVIA

168. Győr, Tihanyi úti aluljáró

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Á, Kk, Kú

2005. február 25–31. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a 16. századtól adatolt úgynevezett Gabonavásártéri győri városi temető DNy-i területén, a kivitelezési munkák ütemezéséhez alkalmazkodva.

Az összesen 500 m² területen 160 temetkezést tártunk fel. A legkorábbi datálható sírok (18. sz.) a DNy-i részen voltak, a legújabbakat (20. sz.) a belső, ÉK-i területen találtuk.

A periodizációt segíti a temetőben É–D irányban húzódó árok (betöltésében 18. századi leletekkel), és kerítésfal (amelynek egy része egységesen 1856–59 között gyártott bélyeges téglákból épült, más részeihez korábbi bontásból származó téglákat használtak fel). Az árok és a fal is korábbi sírokat vágott el, a betöltött árokra később rátemetkeztek.

A rendkívül sűrűn elhelyezkedő, nemegyszer többrétegű, egymást is bolygató temetkezések között korábbi jelenségeket nem lehetett megfigyelni. A sírok földjéből származó kis számú római kori és Árpád-kori leletanyag (edénytöredék) szórványos telepobjektumok egykori jelenlétére utal.

A sírok tájolása Ny–K, ami a telek határai, illetve a belső utak változásait követi. Koporsókat elsősorban az újabb temetkezéseknél sikerült megfigyelni (köztük festett, díszes veretekkel ellátott, illetve bádogborítású is volt). Néhány sír különleges helyzete (kis ládában, zsugorítva, hason) meglepetést okozott. A karok helyzetének változása (nyújtva, a medencére hajtva, derékszögben egymás mellé hajtva, a mellre visszahajtva) a belső időrend kidolgozása után lesz értékelhető. Leglátványosabb leleteinknek a díszes, rézdróttal, gyöngyökkel, fliterekkel kivarrt gyermek-szemfedőket (talán a keresztelőkészítők maradványait) tarthatjuk (egy ilyen sírt in situ emeltünk ki). A leletanyagra jellemző, hogy igen

kevés a viselethez tartozó tárgy (gombok, 2 esetben kapsok, 2 párta, pici arany fülbevalópár, rézkarika, vasláncocska, egy-egy sírban hajcsat illetve fésű), jellemzőbb a túlvilági útravaló (rózsafüzér, kereszték, medálok, Mariazell-i érem, szentkép maradványa, kapszulába hajtogatott imaszöveg). Egyetlen sírkőtöredéket is találtunk, Frantz kezdetű feliratának betűtípusa, helyesírása és névhasználata a 19. sz. első felére utal.

TOMKA PÉTER

169. Hajdúböszörmény, Bakóhát

(Hajdú-Bihar megye) Á

Az M35 autópálya építése során leletmentést végeztünk a 22. sz. lelőhelyen, amely a környezetéből kissé kiemelkedő Bakóhát K-i oldalán fekszik. A leletmentés során egy 30×50 m-es területen észleltünk paticsos, kerámiával és állatcsontokkal kevert foltokat, tűzhelyek és gödrök nyomait, de a nyesést követően kiderült, hogy a munkagépek oly' mértékben bolygatták a lelőhelyet, hogy csupán két mélyebb objektumot tudtunk megfogni. A felszíni és a két gödörből előkerült leletanyag alapján a lelőhelyet az Árpád-korra keltezzük.

A leletmentésen részt vettek az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

VÁCZI GÁBOR

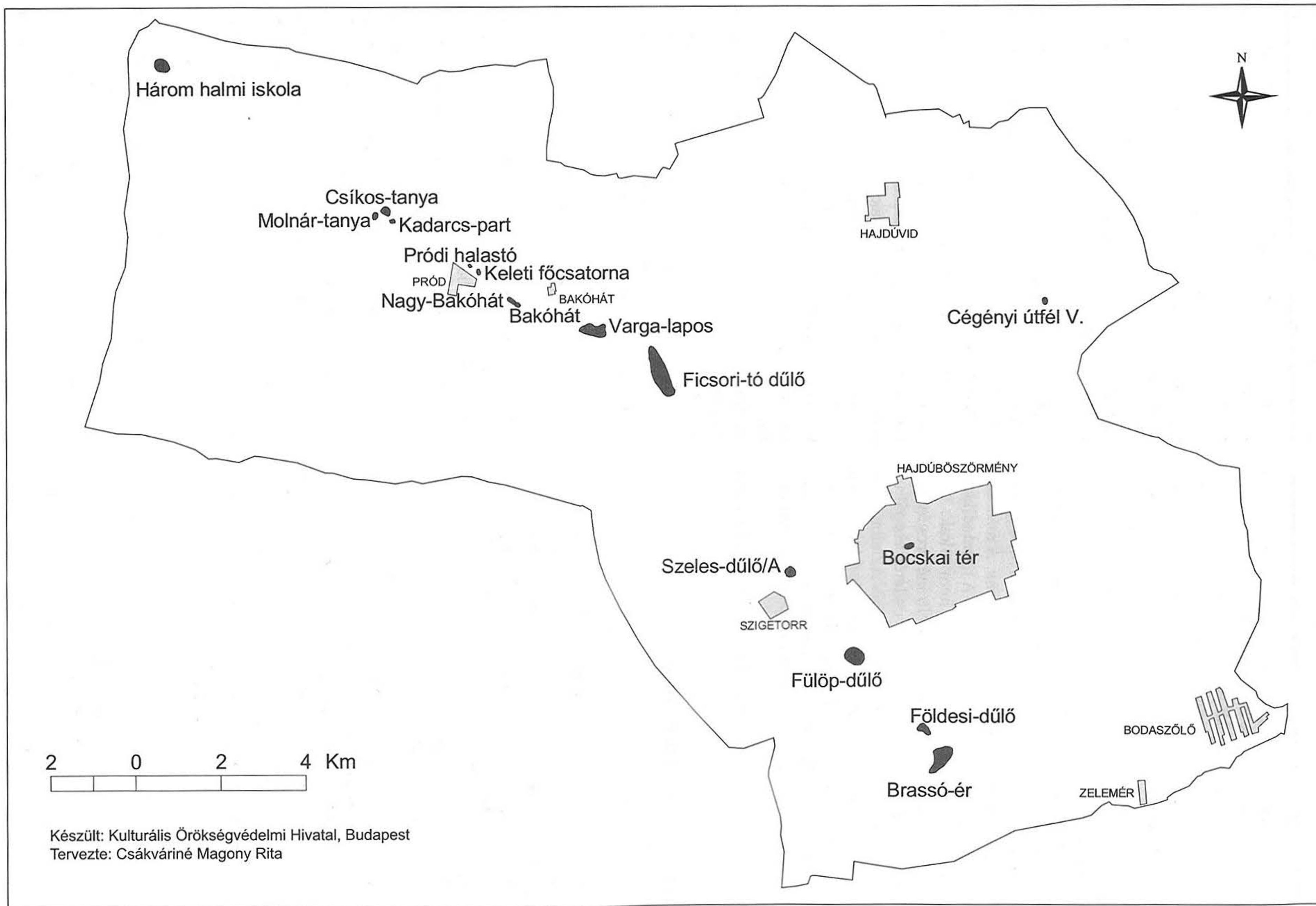
170. Hajdúböszörmény, Bocskai tér

(Hajdú-Bihar megye) Kk, Kú

A 2005. szeptember–októberben végzett feltárás elsődleges célja az volt, hogy a 19. századtól fokozatosan elbontott templom körüli erődfalat megtaláljuk. Ezenkívül kutatásokat terveztünk a Bocskai-szobor körüli területen, valamint a templom körüli temető déli részén.

A templom körüli terméskő- és tégladarabokból épített erődfal méreteit, alakját, teljes egészében rekonstruálni lehet, a nagymértékű falpusztulás ellenére is. A K-i és a Ny-i erődfalak 60 m, az északi és déli erődfalak 90 m hosszúak voltak. A legjobb állapotban a keleti fal déli része maradt meg, a 110 cm széles fal egy részét 80 cm vastagságban sikerült megfigyelni. A 80 cm széles É-i falból csak kb. 10 m-nyi, több részletből álló falszakaszt tártunk fel. Ezek a falrészletek azonban pontosan kirajolták az egykori fal irányát, hosszát. A nyugati falból kb. 15 m-nyi két részletből álló, 80 cm széles falszakaszt tudtunk feltárni. A két falrészlet azonban itt is elegendő volt a fal irányának meghatározásához. A déli fal kutatása volt a legnehezebb. Az út melletti szegélykő megbontása nélkül csak egy 20 m hosszú szakaszt tudtunk feltárni. Ebben a szelvényben falszakaszt nem találtunk, csak a fal visszatöltött alapozási árkat figyeltük meg.

A keleti erődfal mindkét sarkán bástya helyezkedett el. A háromnegyed kör alakú DK-i bástyából csak egy félkörív maradt meg. A kb. 7 m átmérőjű, terméskőből és téglából készült falat 1 m széles alapozóárokba építették.

Az erőd fal leglátványosabb eleme az ÉK-i bástya. A többi résztől eltérően ezt csak téglából (31×16×6 cm) építették. A bástyából megmaradt 13 sornyi téglakb. 1 m magasságban. A másik bástyához hasonlóan ez is háromnegyed kör alakú, kb. 7 m átmérőjű és 1 m széles.

A templom É-i oldalán három kutatóárkot nyitottunk azzal a céllal, hogy megtaláljuk az Árpád-kori templom körítő falát. A metszetalakban azonban nem bukkantunk Árpád-kori falakra, csak a templom központi fűtését egykor biztosító csövek téglaburkolatára és egy szerelőaknára.

A Bocskai-szobor körül három kutatóárkot nyitottunk. Az elsőben megtaláltuk a 20. sz. elején lebontott régi városháza boltíves alapozását. Ezenkívül egy késő középkori agyaggyerő gödröt is feltártunk. A másodikban is a régi városháza falait tártuk fel. A harmadikban sem falak, sem régészeti objektumok nem voltak.

A templom déli oldalán egy 14×10 méteres területen a templom körüli temető egy részletét vizsgáltuk meg. Itt több mint 130 sírt tártunk fel. Az elhunytak nagy részét melléklet nélkül temették el. A gazdagabb sírokban találtunk pénzürmeket a Hunyadiak korából, bronzveretes öveket, pártákat. A mellékletekből megállapítható, hogy ezen a részen a 15. században már biztosan temetkeztek.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

171. Hajdúböszörmény, Brassó tér

(Hajdú-Bihar megye) Sza, Á

2005. április 8. és szeptember 28. között megelőző feltárást végeztünk a Hajdúböszörmény és Debrecen között nagyjából félúton, a 35. sz. úttól kb. 5 km-re Ny-ra, a valamikor vízjárta K-Ny-i irányú Brassó-ér déli partján fekvő lelőhelyen (M35-II. 8.). A nyomvonal szélességében mintegy 400 m hosszan tisztítottuk meg a felszínt (kb. 20 000 m²), és ennek teljes hosszában igen intenzív szarmata (római császárszarmata, Kr. u. 2-4. sz.) és Árpád-kori (11-13. sz.) emlékekre bukkantunk. A vízfolyáshoz közelebb inkább a szarmata településhez tartozó házakat és gödröket tártunk fel; az Árpád-kori település központja ettől délebbre esett, a magasabb részre. A szarmata településből feltárt objektumok nagy része kerek, méhkas alakú tárológödör és ezek között elszórva helyezkedett el a néhány lakóépület. A falu déli szélén előkerült három kút is. Az Árpád-kori településnek mintegy húsz házat találtunk meg, amelyek körül több mint 80 szabadtéri kemencét tártunk fel, összesen mintegy 780 objektumot. A település déli végét árokrendszer zárta le.

KOLOZSI BARBARA

172. Hajdúböszörmény, Csíkos-tanya

(Hajdú-Bihar megye) U, Sza, A, Á

2005-ben folytattuk az M35 autópálya 16. sz. lelőhelyének a feltárást az előző évben lehumuszolt felszínen,

ill. a nyomvonal területére eső erdősávban. Szeptember végére összesen 11 710 m²-t tártunk fel, melyen 906 objektumhoz 1118 stratigráfiai egységet rendeltünk. Az előző években megfigyelt korszakok objektumai kerültek elő.

A középső neolitikumot továbbra is csak elszórtan jelentkező gödrök jelezték. Az egyikben több nagyméretű obszidián-magkövet találtunk.

A lelőhelyen a szarmata településnek tártuk fel a legtöbb objektumát. A három év alatt megismert területen pontos településszerkezeti megfigyeléseket tudtunk végezni. K-i és Ny-i irányban megtaláltuk a települést kerítő árkokat, melyek egymástól kb. 340 m-re voltak. Maga a település két különálló részre tagolódott, melyeket további árkok határoltak. Itt a félig földbe mélyített, négyszögletes házak kisebb csoportokat alkottak, gyakran még egy sekélyebb négyszögletes, esetleg íves árokkal is körülvették őket. A házak közvetlen közelében csak kisebb, méhkas alakú gödrök és téglalap alakú, 2-3 m mély vízgyűjtő aknák helyezkedtek el. A házaktól elkülönülten, csoportosan találtuk a kutakat és a nagyobb gödröket.

A településnek mind a két végében, a kerítőárkok közelében temetkezéseket tártunk fel. A K-i oldalon csak egyetlen körárokos sír jelentkezett, melyben a rablás ellenére is ezüstvereteket találtunk. A Ny-i oldalon egy 34 sírből álló temetőrészlet került elő. A sírok négy, K-Ny-i irányú, párhuzamos sort alkottak, melyekhez három körárokos temetkezés is csatlakozott. A vázak tájolása D-É-i. A sírok egy részét kirabolták. A gyöngyökön kívül bronz fülbevalókat, karkötőket és fibulákat találtunk, néhány sírban vaskések töredékei is előkerültek, ill. szinte minden sírban találtunk edényt a lábához elhelyezve.

Befejeztük a lelőhely DK-i felében lévő avar kori temető feltárást is. Három oldalon megtaláltuk a temető szélét, egyedül a DNy-i rész maradt ki a feltárásból. 2005-ben 121 sírt bontottunk ki, így a sírok száma 170-re emelkedett. A sírok általában nyújtott vázas, ÉNy-DK irányítású, önálló temetkezések voltak, csak egy-két esetben figyeltünk meg kettős temetkezést, melyeknél mindig egy felnőttet és egy gyermeket találtunk. Egy hamvasztásos sírt is feltártunk, mely rítus ezen a területen eddig teljesen ismeretlen volt. A sírok túlnyomó részénél csak a lábánál elhelyezett állatcsont szolgált mellékletként, esetleg egy-két vas övcsatot, vagy kis vaskést tartalmaztak. A gazdagabb mellékletű temetkezéseket általában mélyebb sírgödrökben találtuk, leginkább a temető középső részén. A nőknél előfordultak az aranyfóliás ikergyöngyök, fülbevalók, üvegpasszta orsógombok, két esetben pedig bizánci csat is szerepelt az ékszerkészletben. A férfisírokban bronz övvereteket, csatokat, valamint egy csontból faragott, díszített szíjelosztót is találtunk. A gazdagabb sírokban a fej mellé gyakran edényt helyeztek.

Munkatársak: Bényei Zsolt fotós-technikus (Déri Múzeum, Debrecen) és az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

RACZKY PÁL – KOVÁCS KATALIN – VÁCZI GÁBOR